

МОДЕЛЬ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ ПРОГРАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Мальцев Д.В., danilmaltcew@gmail.com, Ребрик Д.І., rebrikdima2@gmail.com
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного

Математичне моделювання – потужний інструмент розв'язання технічних, інженерних і наукових проблем, що ґрунтуються на використанні математичних моделей. Сучасні досягнення науки та техніки були б неможливі без розроблення та застосування ефективних засобів математичного моделювання. Розумно керувати складними процесами сучасності, що теж неможливо без використання адекватних математичних моделей. Рішення переважної більшості наукових та інженерно-технічних завдань (проектування і оптимізація систем, оптимальне управління об'єктом, вивчення механізму явищ, прогнозування розвитку процесів в часі та ін.) базується на математичному моделюванні. Володіння його теоретичною базою і інструментами має бути невід'ємним атрибутом сучасного фахівця у сфері агропромислового комплексу та машинобудуванні. «Підготовка освітньо-професійних кадрів, які застосовують і використовують основні принципи розробки, проектування та функціонування підприємств агропромислового комплексу, методіку розробки технологічних процесів аграрного виробництва та переробки продукції рослинництва, тваринництва та технічного сервісу в агропромисловому виробництві, мають розуміння значення агропромислового виробництва для розвитку суспільства, використання сучасних інформаційних технологій, систему економічного аналізу із застосуванням логістики та маркетингу у виробничих умовах» [5] є основною задачею ЗВО агротехнологічного профілю

Першим етапом треба провести економіко-математичний аналіз. Розглянемо постановку задачі оптимізації виробничої програми підприємства та побудуємо її математичну модель.

Для організації виробництва m видів продукції підприємство має n видів виробничих ресурсів, стосовно яких задано обсяги запасів та норми їх використання на одиницю випуску продукції.

Відомий ринковий попит на окремі види продукції, а також ефективність їх виробництва (ціна, прибуток від одиниці продукції, собівартість одиниці продукції і т.д.). Необхідно побудувати модель оптимізації виробничої програми підприємства для випуску різних видів продукції на основі наявних ресурсів. У якості критерію ефективності прийнято або прибуток, або валову продукцію, або собівартість.

Для побудови математичної моделі задачі введемо позначення: i – індекс виду ресурсу, $i=1, n$; j – індекс виду продукції, $j=1, m$; k – індекс критерію оптимальності, $k=1, k$; a_{ij} – норма використання i -го виду ресурсу на випуск одиниці продукції j -го виду; A_i – обсяг запасів i -го виду ресурсів; B_j – величина договірних поставок j -го виду продукції; C_{kj} – величина ефективності k -го критерію оптимальності при випуску одиниці продукції j -го виду; x_j – невідома величина, яка означає обсяг випуску продукції j -го виду; M_1 – множина видів продукції, для яких встановлюється нижня та верхня межа ринкового попиту; M_2 – множина видів продукції, для яких існують фіксовані договірні поставки; α_j, β_j – відповідно, нижня та верхня межі ринкового попиту на продукцію j -го виду.

Знайти розв'язок $x \geq 0, j=1, m$, який забезпечить m при виконанні умов:

$$Z_k = \sum_{j=1}^m C_{jk} x_{kj} \rightarrow \max(\min)$$

1) з використання обсягів наявних ресурсів m

$$\sum_{j=1}^m \alpha_{ij} x_{ij} \leq A_i, i = 1, n;$$

з випуску продукції, враховуючи ринковий попит $\alpha_j \leq x_j \leq \beta_j, j \in M_1$

2) з виконання фіксованих умов відносно поставки продукції:

$$x_j = \beta_j, j \in M_2$$

Розглянемо підприємство, яке для виготовлення п'яти видів продукції ($B_1, B_2, \dots, B_5$) використовує токарне, фрезерне, свердлильне устаткування №1, розточувальне та свердлильне устаткування №2, а також комплектуючі деталі. [1] Треба розрахувати оптимальний випуск продукції з урахуванням величини прибутку.

Другим етапом є побудова математичної моделі за результатами проведеного аналізу. Математичне моделювання проходить наступні етапи: постановка задачі, тобто прийняття рішення про необхідність моделювання і його мету. На цьому етапі визначається і формулюється мета досліджень. З мети досліджень випливатиме сукупність властивостей об'єкта моделювання, які підлягатимуть відбиттю у моделі; побудова математичної моделі; дослідження системи на моделі, прогнозування й управління оригіналом за результатами цих досліджень. Моделювання зводиться до дослідження властивостей певного об'єкта вивченням (дослідженням, аналізом) аналогічних властивостей іншого об'єкта, більш зручного для дослідження, який знаходиться з першим у певній відповідності. Перший об'єкт є *оригіналом*, а другий – *моделлю*. *Обчислювальна* модель може бути абстрактною чи конкретною задачею, яка відповідає проблемі чисельного розв'язання прикладних задач. Моделювання допомагає приймати обґрунтовані рішення та дає змогу передбачати наслідки своєї діяльності.

Метою даного дослідження є оптимізація випуску продукції, при якому підприємство отримає максимальний прибуток. Проведемо економіко-математичний аналіз.

Складання виробів вимагає виконання певного обсягу складально-налагоджувальних робіт. Норми затрат всіх видів ресурсів на виготовлення одиниці кожного виробу, запаси ресурсів, прибуток від реалізації одного виробу та ціна одиниці продукції наведені в таблиці 1. Договірними умовами передбачено мінімальний випуск продукції четвертого виду в кількості 200 одиниць. Після аналізу ринкового попиту встановлено обмеження з максимального випуску другого та п'ятого видів продукції, відповідно в кількості 3400 і 2800 одиниць.

Таблиця 1- Обсяг складально-налагоджувальних робіт

Ресурси		Норми затрат ресурсів на виготовлення одного виробу					Обсяг ресурсу
		B_1	B_2	B_3	B_4	B_5	
Устаткування, люд. д. год.	Свердлильне №1	2,1		2,5		4,3	25000
	Фрезерне		6,2	4,1	5,0		30000
	Токарне	0,6		0,7		0,9	5000
	Розточне	0,8	0,9	1,1	1,3	0,4	10000
	Свердлильне №2	2,1	1,8	2,3	1,5	1,2	16000
Комплектуючі деталі, шт.		4	3	4	6	4	40000
Складально-налагоджувальні роботи, люд.-год.		4,5	2,2	2,6	5,3	4,6	45000
Прибуток від реалізації одного виробу, грн.		1200	2300	3000	1600	1900	
Ціна одного виробу, грн.		9000	6400	6000	4200	7200	
Мінімальний випуск, шт.					200		
Максимальний випуск, шт.			3400			2800	

Числові моделі дозволяють отримувати розв'язок аналітичних моделей. Для побудови

числової моделі даної задачі введено невідомі величини $x_1, x_2, \dots, x_5$, які відповідно означають розміри випуску підприємством продукції першого, другого і т.д. п'ятого видів. Згідно з позначенням необхідно знайти такий розв'язок ($x_j \geq 0, j = 1, 5$), який би забезпечив підприємству максимальний прибуток (Z_1):

$$Z_1 = 1200x_1 + 2300x_2 + 3000x_3 + 1600x_4 + 1900x_5 \rightarrow \max$$

При виконанні умов:

наявного фонду робочого часу устаткувань

1) свердлильного №1

$2,1x_1 + 3,5x_3 + 4,3x_5 \leq 25000$; 2) фрезерного $6,2x_2 + 4,1x_3 + 5,0x_4 \leq 30000$;

3) токарного

$0,6x_1 + 0,7x_3 + 0,9x_5 \leq 5000$;

4) розточного

$0,8x_1 + 0,9x_2 + 1,1x_3 + 1,3x_4 + 0,4x_5 \leq 10000$;

5) свердлильного №2

$2,1x_1 + 1,8x_2 + 2,3x_3 + 1,5x_4 + 1,2x_5 \leq 16000$;

6) використання комплектуючих деталей

$4x_1 + 3x_2 + 4x_3 + 6x_4 + 4x_5 \leq 40000$;

7) можливого виконання складально-налагоджувальних робіт

$4,5x_1 + 3,2x_2 + 2,6x_3 + 5,3x_4 + 4,6x_5 \leq 45000$;

8) з виконання договірних умов відносно випуску продукції четвертого виду $x_4 \geq 200$;

9) з максимального випуску продукції другого виду $x_2 \leq 3400$;

10) п'ятого виду $x_5 \leq 2800$.

Список використаних джерел:

1. Базь О.С., Захаренко Г.С. Токарна справа: навчал. посіб., ч. 1. Київ: Букрек, 2020. 318 с.

2. Григорків В.С., Григорків М.В. Оптимізаційні методи та моделі: підруч. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2016. 400 с.

3. Іщенко О.А., Чорна Т.С. Особливості навчання майбутніх агроінженерів нового рівня з використанням сучасних технологій. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: *матер. Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф.* (Мелітополь, 27-29 трав. 2020 р.) Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С.128-133. URL:

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=NicNC9gAAA AJ&sortby=pubdate&citation_for_view=NicNC9gAAAAJ:2osOgNQ5qMEC (дата звернення 10.10.2021)

4. Іщенко О. А. Кінцево-елементне моделювання складних механічних систем. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: *матер. Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф.* (27-29 трав. 2020 р.) Мелітополь: ТДАТУ, 2020. С.62-65. URL:

https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=NicNC9gAAA AJ&sortby=pubdate&citation_for_view=NicNC9gAAAAJ:ULOm3_A8WrAC/ (дата звернення 9.10.21)

5. Освітньо-професійна програма «Агроінженерія». URL: <http://www.tsatu.edu.ua/mtf/wp-content/uploads/sites/39/osvitno-profesijna-prohrama-ahroinzheneriya-pershoho-rivnja-vyshchovi-osvity.pdf> (дата звернення 25.10.2021)

Науковий керівник: Іщенко О.А., к.т.н., ст. викладач кафедри вищої математики і фізики, Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного